

## ОСАМ КИЛА ВЕЛИКИХ ОЧЕКИВАЊА

Ђорђе Писарев, *Велика очекивања*, „Агора”, Зрењанин 2012

„Обрни матрицу, не мисли линеарно! викао је весели глас у његовој шареној глави.”

Ђ. Писарев

„Нисам лепа, ја сам срећна.”

П. Ђорђевић

Књига „нових и старих прича”, посвећена онима које аутор воли, петнаеста је „сретна књига”, Ђорђа Писарева. У интервјуу за дневни лист *Данас* – „Без приче ништа не би имало смисла”, писац је новинарки Гордани Драганић Нонин дао одговор на питање због чега су његове књиге сретне: „Оне су сретне пре свега за мене, зато што је свака од њих доказ да сам се борио (живео) и радио свој посао. Зато што сам се понашао нормално и на време схватио да литература није подражавање живота, него нуђење сензација које кажу: не, то још нисам видео, не, то још нисам осетио, не, то још нисам доживео” (Г. Д. Нонин, *Људи од речи*, „Агора”, Зрењанин 2010, 213). Будући да се међу причама ове књиге, може препознати барем осам прича које читаоцима могу бити познате од раније, оне могу у извесном смислу поставити темеље нове „сретне књиге” Ђорђа Писарева. Објављена је и збирка прича филмског режисера и сценаристе – Миломира Пурише Ђорђевића, под насловом *Осам кила среће* („Плато”, Београд 2012). Не кажем да постоји суштинска веза између ове две књиге, али треба наслутити извесну „надвезу”: партизану Цветку је, наиме, Јеђупка у длану видела осам кила среће, која му је омогућила да преживи стрељање. Може се рећи и да осам (кила) „старих прича”, *Великим очекивањима* омогућава не само да преживе оштрице књижевне критике, већ и да буду довољно „сензационална”, тј. „сретна”.

Треба издвојити старе, „бесмртне” приче из, такође, изабраних и нових прича *Бесмртници* („Orpheus”, Нови Сад 2002): „Пућ”, „Екерманов тајни дневник”, „Стари добри Ремарк”, „С мирисом лета”, „У кројачници мог ујака”, „Посланице из Новог Јерусалима”, „Кућа књига”; причу „Кафа или чај?”, штампану у тематској збирци прича о Иви Андрићу – *Земаљски дужови* (прир. Милован Марчетић, „Лагуна”, Београд 2012), те поглавље „Чајанка у редакцији ‘Сунчевих пега’” из романа *А шћпа ако умре пре него шћпо се пробуди?* („Агора”, Зрењанин 2009), као евентуално „девето кило среће”, које се ни са Цветковог длана није могло видети, тј. прочитати.

Издвојене приче нашле су се у књизи *Велика очекивања*, међутим, нису све под истим насловима, и што је још важније – нису дословно пренете у нову књигу. Тако оне паралелно егзистирају у различитим

књижевним световима, различитим књигама, различитим читаоцима, али никад истоветно. Мултипликују се и међусобно огледају, као што Цар Чин из Писаревљевог приче „Онај који је савладао смрт”, посматра свој верни одраз оличен у глини и драгом камену и увиђа да статуа посматра статуу статуе, његов трећи одраз, а он пети, шести, бескрајни низ његових одраза.

Прича „Стари добри Ремарк”, у *Великим очекивањима* гласи „На Истоку ништа ново”; „Кућа књига”, постала је „У кући књига”, са изостављеним је крајем и промењеном перспективом приповедања; „Посланице из Новог Јерусалима” уместо 11 целина, скраћене су на 10; поглавље „Чајанка у редакцији ’Сунчевих пега’” врло је кореспондентно с причом „У сутон Иљф трг, а Петров мрт!” – измењена је прича у причи, тачније, одломци романа главних актера који се само помињу у оквиру поменутог поглавља. Ова „ишчешања” у понављањима засигурно да оправдање налазе у суптилним функцијама које читаоци треба да открију или доврхуне. Наравно, Писарев оваквим уланчавањем „одраза” уцеловљује своје и досадашње и будуће дело. Да поменемо још да се поједини кључеви за читање *Великих очекивања* проналазе у његовом претходном роману *А шта ако умре пре него што се пробуди?* Рецимо, да издвојимо аутопоетички исказ по којем је довољно послати у низу пар добро одабраних цитата и да читаоци почев од њих дођу до текста романа. *Велика очекивања* јесу збирка где испред 22 од 26 прича стоји пажљиво одабран цитат, цитат који је укотвљен и у најтананије микроструктуре одређене приче, или, пак, поглавља. Ово жанровско изједначавање задато је, такође, у последњем роману Ђорђа Писарева у оквиру назнаке да роман јесте прича. Писац покушава да причу (роман) учини у тој мери сложенем, не би ли она реконструисала потпуни интензитет живота једног појединца – или пет, свеједно – или један сегмент у времену.

Отуда су *Велика очекивања* и Роман и Прича, али су уједно и 26 снова или могући делови колективног сна, како се каже у причи „Књига”. Оваква перспектива призива и причу „У кући књига” и личност Борхеса, те се сходно наведеном, ствара утисак да је књига *Велика очекивања* заправо „књига небескоплавих корица” – *Ти и сви твоји снови*, или књига „плавих тврдих корица” риђокосе Марго 14, па у зависности од тога какав читалац наиђе на ову књигу, он ће је у својој (под)свести, не пуко преписати, већ самосвојно „трезоровати у памћењу”, како га је научио Ђорђе Писарев романом из 2009. године.

Међу овим „сновима”, препознају се и бића кошмара или бића „оностраног”. Управо су ова бића важна не само као бића различитих димензија и светова, која се састају „на меденом гумну” књижевног света Ђорђа Писарева, већ повезују све приче ове књиге: приказе,

Гетеов двојник сабласни, губитник који је прешао на другу страну, они на исправној страни, сподобе, буновни полулуди Цон, стравично чудовиште, мало шуњало, паранормалне силе итд. У лавиринтском преплету њихових судбина и „одраза” на читалачку свест, јесте онај суштински „замршај” који се назива Живот, био он „овостран”, „оностран”, видљив или невидљив, али – свесветован.

За метафору тог свесветовног Света одабрали смо „три плава зеца” из приче „Баш ништа”. Ова метафора садржала би уједно и критички суд о књизи *Велика очекивања*. Три нек је број среће, симболика плаве боје за Писарева везана је за сан, зец за мађионичарство, а плави зец за дечју машту и Душка Радовића: дакле – срећа, снови, магија, (дечја) машта – без њих књига Ђорђа Писарева не вреди „баш ништа”. Ђорђе Писарев, треба рећи, није Чарлс Дикенс који је у свом роману *Велика очекивања* (1861) читаоцима широкогрудо даровао сретне завршетке. Постмодерна *Велика очекивања* (2012) јесу „новоосвојени простор загубљен у лавиринту бескрајних могућности”, и „од сваке трагедије можете начинити комедију ... љубавну причу [претворити] у кримић или хорор”, како обећава Писарев, уз „чаробни напиток” – кафу или чај? „Мислите на кафу? – Не, мислим на чај. – Дакле, чај? – Ма, може чај, ал’ може и кафа!” Свеједно, уз шољицу *Великих очекивања*!

Јелена МАРИЋЕВИЋ